

ОНЛАЙН ИЗПИТИТЕ: ИЗВОДИ ОТ СТУДЕНТСКИ АНКЕТИ ОТНОСНО ПРЕПИСВАНЕТО И ПРЕДПОЧИТАНИЯТА ЗА ОБУЧЕНИЕ

Гл. ас. д-р Гергана Боянова,
гл. ас. д-р Кристин Димитрова
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Изследване върху онлайн изпитите разкрива разколебаване в надеждността им. Проучването, проведено в Софийския университет сред 56 студенти на възраст 20 – 22 години, се фокусира върху нагласите към преписването и ролята на изпитите във висшето образование. Резултатите показват, че 80% от анкетираните са признали за някаква форма на измама по време на онлайн изпити. От тях 71% са изразили удовлетворение от способността си да надхитрят системата, докато 66% се съмняват, че онлайн изпитите отразяват реалните знания. Въпреки разпространеността на измамите, 68% от студентите подкрепят изпитите като съществен елемент за получаване на диплома. Предпочитаното обучение се оказва присъственото, като 68% го смятат за по-ефективно от онлайн методите. Докладваните методи на измама включват използване на интернет, групово сътрудничество и допълнителни устройства. Въпреки това 43% от анкетираните подчертават значението на честната подготовка, акцентирайки върху ученето и разбирането на материала. Резултатите сочат, че макар онлайн изпитите да предлагат удобство, тяхната надеждност изисква подобрени мерки, които да приравнят резултатите с реалните компетентности на студентите.

Ключови думи: онлайн изпит; мамене; преписване; присъствено обучение

Увод

Онлайн изпитите се различават значително. Някои се провеждат в контролирана среда в специални центрове, под надзора на две камери, с адаптивни тестове, с ограничено време за отговор и заглушаване на възможностите за връзка с външния свят. Мерките са придружени и с легитимация на входа, място за оставяне на личните вещи и др. Този вид изпити имат много висока степен на надеждност и за американските университети са масова практика още от 90-те години на миналия век.

Поради удобствата на онлайн изпитването, при което местонахождението на кандидата, както и часът на провеждането могат да се окажат без значение, този тип проверка на знанията все повече излиза от тестовите центрове и преминава на свободен онлайн достъп. Развиват се и системите за онлайн прокторинг, лицево разпознаване и видовете софтуер, при които чрез регулиране на настройките преписването може да се сведе до пренебрежими стойности. Локдаунът по време на КОВИД-19 пандемията се явява по-скоро катализатор за възхода на дигиталните изпити, отколкото решаващ фактор в този процес. През въпросния период обаче на много преподаватели им се налага спешно да разучават различните софтуерни програми редом със студентите си.

В резултат на новостта на явлениято, а и поради технически ограничения далеч не всички онлайн изпити ползват пълния набор от мерки, гарантиращи надеждността на резултатите. Все пак те не се провеждат от компютърни специалисти, самата техника не е безотказна, студентите имат своите основания да надхитрят системата, а и всяко следващо поколение обикновено е по-добре запознато с технологиите от предишното.

Ето защо множеството излизащи напоследък академични статии, посветени на темата, дават сериозни разлики в резултатите. Например изследване върху онлайн представянето на 2000 студенти в Университета на Айова – дори без допълнителни мерки за контрол – показва, че резултатните им оценки „във висока степен съвпадат“ с тези от присъствено то им изпитване (Chan & Ahn 2023). Не така оптимистично в откритията си, британско метаизследване от Университета в Суонзи върху 4672 студенти се връща до дигитално далечната 2012 г. и установява, че преди КОВИД-19 студентите, мамещи онлайн, са 29,9%, но по време на пандемията този процент скача на 54,7%, като 44,7% от всички участващи в проучването сами признават, че прибегват до непозволенни средства (Newton & Essex 2023). Пакистанско изследване на студентското хитруване онлайн пък установява, че от 8590 студенти цели 60% мамят през повечето време, докато 30%, по собствените им признания, са направили това поне веднъж (Malik et al. 2023).

На фона на тези различни, но до един математически доказани резултати, проверяваме какви са нагласите за надеждността на онлайн изпитите сред студентите в Софийския университет. Мащабът на настоящото изследване е значително по-скромен от по-горе цитираните, но резултатите биха могли да послужат за ориентир: от една страна, за бъдещи по-обширни проучвания, а от друга – за необходимостта от вземането на допълнителни мерки за гарантиране на честното онлайн оценяване. Все пак високите изпитни резултати трябва да открояват студентите с най-качествена подготовка, а не да награждават най-ловките преписвачи.

И накрая, един интересен факт извън получените писмени данни. Тъй като анкетата беше разпечатана на хартиен носител, няколко студенти поискаха

химикал от колегите си, за да я попълнят. Независимо дали го забелязваме или не, за мнозина студенти и четенето, и записките, и упражненията вече са преместени в лаптопа и телефона. Това прави обстойното разглеждане на проблема с онлайн оценяването още по-належащо.

Методология

За проучването е използван кроссекционен дизайн. Изготвена е анкетна карта, която 56 студенти от Софийския университет на възраст между 20 и 22 години попълват анонимно и доброволно. От тях 20 са се идентифицирали като мъже и 36 – като жени.

Анкетата е съставена от 15 въпроса, като 3 от тях са отворени, а 12 са затворени, но при 5 от тях към фиксираните алтернативи са добавени и редове за личен коментар (отворен отговор). Затворените въпроси са зададени с цел съставянето на по-ясна статистическа картина, а отворените – за сондиране на мнението на самите студенти по темата.

Въпросите не касаят единствено онлайн изпитите, провеждани в университета, а цялостния опит на студентите с тях. Някои от въпросите имат точки на припокриване (например 4 и 8), макар да са формулирани по различен начин.

Въпрос 4: „Колко пъти сте опитали и съответно успели да препишете или да ви подсказат на ОНЛАЙН изпит?“.

Въпрос 8: „След успешно преписване на ОНЛАЙН изпит най-често удовлетворени ли сте от получената оценка?“.

Това припокриване на част от съдържанието е направено с цел да се прецени доколкото е възможно достоверността на отговорите от гледна точка на евентуалното (разбираемо) желание да се прикрие измамата. Засичането на данните между въпроси 4 и 8 например показва, че при 9 отговора (16%) се получават несъвместими резултати. Например част от студентите, които във въпр. 4 твърдят, че не са преписвали нито по чужд език, нито по друг предмет, във въпр. 8 признават, че са преписвали, защото дават оценка до каква степен това им е донесло удовлетворение. Разминаването подсказва за степента, в която може да се разчита на анонимното съдействие на студентите против собствения им интерес. Подобни колебания в достоверността обаче са характерни за всички изследвания по темата и не биха повлияли драстично на крайния резултат.

Данните са обработени чрез методите на дескриптивната статистика, както и чрез корелационен анализ с прилагане на коефициента на обикновена линейна корелация на Пирсън (r).

Анализ на резултатите

В настоящата статия фокусът е в резултатите, които се отнасят до нагласите на студентите към прилагането на измама при онлайн изпитване в съ-

поставка с отношението им към ролята и значението на изпитите за висшето образование изобщо.

Каква е надеждността на университетските онлайн изпити? 27 студенти (48%) от изследваната група НЕ твърдят, че са мамили по време на онлайн изпит, но това е възможно най-позитивният сценарий, защото отговорите им съдържат различни степени на категоричност. На въпр. 4 („Колко пъти сте опитвали и съответно успели да препишете или да ви подсказат на ОНЛАЙН изпит“ с четири възможни опции: „по чужд език“ – брой опити и успешни реализации, и „по друг предмет“ със същите възможности за отговор) 20 са отговорили изцяло отрицателно, като са написали „0“ и на четирите запитвания, 3-ма са отговорили с комбинация от „0“ и оставяне на празни места и 5-има просто са „пропуснали“ въпроса. Не признават, че са преписвали, но и не отричат. От 20-те, отrekli се еднозначно от измамите, само 11 по-нататък постоянстват в позицията си при въпр. 8 („След успешно преписване на онлайн изпит най-често удовлетворени ли сте от получената оценка?“), като посочват опцията за отговор: *Не съм прилагал(а) измама, затова не мога да отговоря.* (фиг. 1). Останалите 9 обаче спокойно изразяват различни степени на задоволство (приложение, въпр. 8).

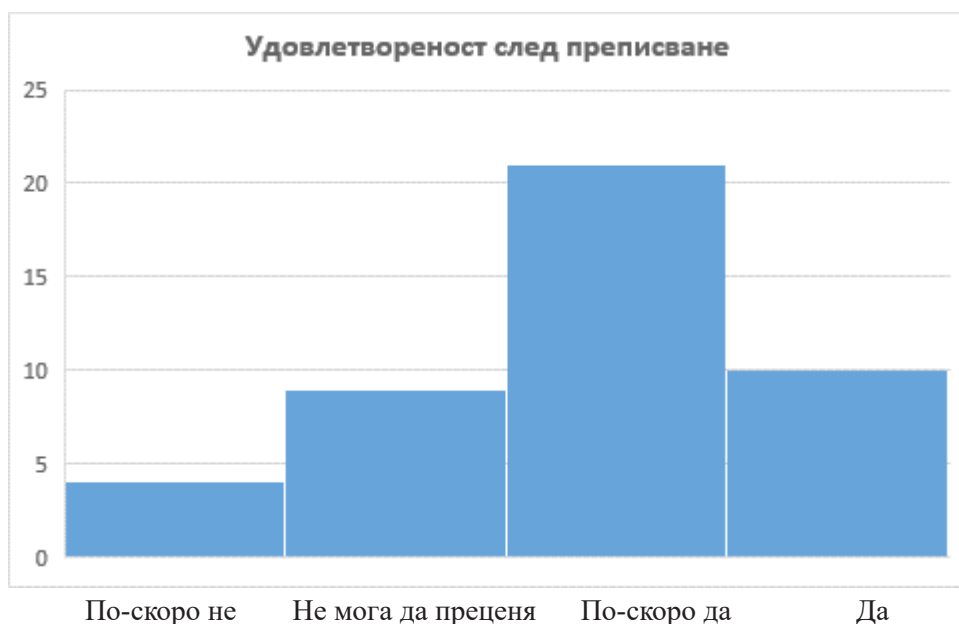

Фигура 1. Съотношение между неприлагалите и прилагалите измама на студенти

Това засичане на информацията ни дава правото да допуснем, че 80% от респондентите имат някакъв опит с маменето по време на онлайн изпит.

Самооценката на анкетираните видимо не страда от преписването (прилагането на измама). На въпр. 8 („След успешно преписване на онлайн изпит най-често удовлетворени ли сте от получената оценка?“) от 45 души (които не са отrekli, че лично са прилагали измама) 10 отговарят с „да“, а 22 – с „по-скоро да“. 9 са избрали „не мога да преценя“ и само 4-ма изразяват

сдържана самокритичност: „по-скоро не“. Категоричното „не“ не е избрано от никого. Или ако трябва да обобщим: 71% от преписващите са доволни, че са надхитрили системата (фиг. 2).

Фигура 2. Степен на удовлетвореност на студентите след преписване на онлайн изпит

В светлината на казаното дотук не е странно, че на въпр. 5 („Мислите ли, че онлайн изпитите отразяват реалното състояние на знанията?“) 22 са отговорили „По-скоро не“, а 15 – „Не“, тоест общо 66% са изразили различни степени на недоверие в онлайн изпитите. Този скептицизъм не се споделя от всички – 11 (20%) от респондентите са позитивно настроени. Това обаче не са точно онези 11 непреписващи, за които по-горе говорихме, защото трима от тях споделят, че мамат и същевременно подкрепят системата като достоверна. Тук се появяват и преднамерено иронични комбинации, като например отговора на № 53, който при заявени 10 преписвания по чужд език и 15 по друг предмет декларира твърда вяра в онлайн изпитите. 8 (14%) се колебаят. Очевидно е, че според преобладаващото мнение онлайн изпитите са по-скоро техническо препятствие за преодоляване, отколкото средство за измерване на знанията.

Интересно е, че при цялото недоверие, или иронично доверие към онлайн изпитите, 38 от анкетираните (68%) подкрепят необходимостта от изпит за придобиване на диплома (Въпр. 1: „Считате ли студентските изпити за задължително условие за придобиване на диплома предвид съществуването на алтернативни методи за оценяване като текущ контрол и курсови работи например?“). Каквито и съмнения в онлайн изпитите да имат студентите, алтернативните методи за оценка привличат само 15 (27%) от тях. Трима са останали неутрални. Изпитът по принцип, независимо от начина на провеждането му, остава в очите на студентите най-легитимният начин за получаване на академичен сертификат.

Тук би могло прибързано да се заключи, че след като преписващите по време на онлайн изпит достигат 80%, онлайн обучението вече се е превърнало в най-лесния път до дипломата и поради това – предпочитана форма на следване. Оказва се, че не е така. На въпр. 2 („Кой вид обучение смятате за най-ефективно?“) присъственото обучение води с решителна преднина. 38 (68%) избират именно него, 4 (7%) – смесено, 12 (21%) – онлайн синхронно, и 2 (4%) – дистанционно асинхронно. Студентите, преписващи или не, категорично избират присъствените занятия като формата на обучение, от която научават най-много:

присъствено обучение – 68%

смесено обучение – 7%

синхронно обучение онлайн – 21%

дистанционно асинхронно обучение – (4%).

Открива се умерена корелация между въпр. 1 („Считате ли студентските изпити за задължително условие...?“) и предпочитанията към присъствено обучение (0.360). Тези, които искат едното, искат и другото и независимо от новите технически възможности може да се твърди, че все още това се очаква от доброто образование. Между избирането на „дистанционно асинхронно“ обучение и успешните опити за преписване корелацията е значима (0.483), което по косвен начин подкрепя казаното по-горе.

Въпр. 3 („Назовете спонтанно три дейности (способи, хитрини), които лично вие считате за особено ефективни за успешно вземане на онлайн изпит“) е оставен отворен с цел да се провери какво мислят самите студенти, когато не са сугестирани от избираеми отговори. Резултатите от него се оказват интересни в различни посоки.

1. Независимо от дадената свобода, определени отговори далеч надвишават останалите: Интернет (ChatGPT, Google, Wikipedia) – 23 (41 %), помощ от приятел – 17 (30%), преписване от учебник – 13 (23%), „пищов“ (резюме на лист) – 12 (21%), групов чат (колективна работа) – 10 (18%), телефон – 4 (7%), използване на повече от едно устройство – 4 (7%), записки – 3 (5%).

2. Сред идеите, появили се само по веднъж, са: „Отговори от предишни години“, „Тиксо върху камерата“, „Залепени листа“. Както се вижда, отговорите не лежат върху една и съща плоскост – някои се отнасят до източника

на преписване, други – до техническите средства, а трети са свързани с обмислена стратегия. Така или иначе, в своята съвкупност те ясно очертават обичайните практики за прескачане на изпитните бариери.

3. 24-ма (43%) от респондентите обаче дават позитивни отговори на същия въпрос, като препоръчват добросъвестното учене. Например №32 предлага следните три способа: „Учене от записки. Предварителна подготовка. Внимателно прочитане и осмисляне на въпросите“. Или №36: „Да научиш материала. Да имаш записки по него“. И чак след това добавя: „Помощ от интернет“. Флашкартите са на два пъти предлагано средство за заучаване на материала. Прави впечатление, че макар темата да е за измамите, представата за редно и нередно далеч не е изгубена. Оставяйки празноти в контрола по време на онлайн изпит, има опасност ние, самите преподаватели, да се превърнем в корупционен фактор. Възможността да се допуснат определени хора да минат по по-лесен начин, размива ценностите, на които много студенти – дори и да преписват – държат.

Заклучение

Изследването показва, че измамите при онлайн изпитите са широко разпространени и достигат до 80%, като 71% от преписващите изразяват задоволство, че са надхитрили системата. Над половината от респондентите изпитват недоверие към резултатите от тях.

Изпитът обаче, независимо от формата си, остава общоприето легитимната форма за придобиване на диплома.

Независимо от възможностите за мамене, които онлайн изпитите предоставят, предпочитанията са в полза на присъственото обучение, избрано като най-ефективно.

Сред основните „хитрини“ за успешно вземане на онлайн изпит най-често биват посочени интернет, колективната взаимопомощ, преписването от хартиен източник и ползването на допълнително устройство. 43% от отговорилите обаче, дори в разрез с уклona на въпроса, подчертават значението на ученето и подготовката.

Онлайн обучението и изпитването предоставят своите улеснения, но засега не се конкурират успешно с присъствените занятия.

Приложение

Резултати от цитираните въпроси

Въпрос 1. Считате ли студентските изпити за задължително условие за придобиване на диплома предвид съществуването на алтернативни методи за оценяване като текущ контрол и курсови работи например?

Да	По-скоро да	Не мога да преценя	По-скоро не	Не
12	26	3	8	7

Въпрос 2. Кой вид обучение смятате за най-ефективно?

Смесено	Присъствено	Онлайн синхронно	Дистанционно асинхронно
4	38	12	2

Въпрос 3. Назовете спонтанно ТРИ дейности (способа, хитрини), които лично вие считате за особено ефективни за успешно вземане на ОНЛАЙН изпит (най-разпространени отговори)

Отговор	Брой
Интернет (ChatGPT, Google, Wikipedia)	23
Помощ от приятел	17
Преписване от учебник	13
„Пищов“ (резюме на лист)	12
Групов чат (колективна работа)	10
Телефон	4
Използване на повече от едно устройство	4
Записки	3

Въпрос 4. Колко пъти сте опитали и съответно успели да препишете или да ви подсказват на ОНЛАЙН изпит?

а) по чужд език:

Отрицателен отговор	Реализиран опит	Пропуснат отговор
35	16	5

б) по друг предмет:

Отрицателен отговор	Реализиран опит	Пропуснат отговор
23	25	8

20 – отговарят отрицателно на всички колони;

3 – с комбинация от „0“ и оставяне на празни места;

5 – с липсващи отговори.

Въпрос 5. Мислите ли, че онлайн изпитите отразяват реалното състояние на знанията?

Да	До голяма степен	Колебая се	По-скоро не	Не
4	7	8	22	15

Въпрос 8. След успешно преписване на ОНЛАЙН изпит най-често удовлетворени ли сте от получената оценка?

Отричат да са преписвали – 11.

Отговорили на въпроса за удовлетворението – 45:

Да	По-скоро да	Не мога да преценя	По-скоро не	Не
10	22	9	4	0

REFERENCES

- MALIK, A. A. et al., 2023. Impact of academic cheating and perceived online learning effectiveness on academic performance during the COVID-19 pandemic among Pakistani students. *Frontiers in psychology* [online], vol. 14.
- NEWTON, P. M. & ESSEX, K., 2023. How Common is Cheating in Online Exams and Did it Increase During the COVID-19 Pandemic? A Systematic Review. *Journal of Academic Ethics*, [online], vol. 22, pp. 323 – 343.

ONLINE EXAMS: INSIGHTS FROM STUDENTS' SURVEYS ON CHEATING AND LEARNING PREFERENCES

Abstract. Research on online exams reveals mixed reliability. A survey conducted at Sofia University among 56 students aged 20–22 focused on attitudes toward cheating and the role of exams in higher education. Key findings show that 80% of respondents admitted to some form of cheating during online exams. Among these, 71% expressed satisfaction with their ability to outsmart the system. Furthermore, 66% doubted online exams reflect actual knowledge. Despite the prevalence of cheating, 68% of students supported exams as essential for obtaining a diploma. In terms of learning preferences, 68% favored in-person education, citing its effectiveness over online methods. Cheating strategies reported included using the internet, group collaboration, and multiple devices. However, 43% of respondents highlighted the importance of honest preparation, emphasizing studying and understanding material. These results suggest that while online exams offer convenience, their integrity requires improved measures to align outcomes with students' actual competencies.

Keywords: online exam; cheating; copying; in-person education

✉ **Dr. Gergana Boyanova, Assist.Prof.**
ORCID iD: 0000-0002-8140-532X

✉ **Dr. Kristin Dimitrova, Assist. Prof.**
ORCID iD: 0009-0009-8207-7653,
Faculty of Classical and Modern Philology
Sofia University
Sofia, Bulgaria
E-mail: gerganabm@uni-sofia.bg
E-mail: kktrendafi@uni-sofia.bg